

Προστασία μεγάλων αιωνόβιων δένδρων σε δασολίβαδα

**Βασικό στοιχείο για τη
βιοποικιλότητα σε δασολίβαδα της
Ρουμανίας**

www.agforward.eu

Η αξία των μεγάλων αιωνόβιων δένδρων στα λιβάδια

Η διατήρηση υψηλής βιοποικιλότητας σε παραγωγικά τοπία αποτελεί βασική πρόκληση για την προστασία τους.

Τα μεγάλα αιωνόβια δένδρα αποτελούν βασικές δομές, προσδίδοντας υψηλή αξία στα λιβάδια. Τα κουφαλερά τμήματα, ο παλιός φλοιός και οι ξηροί κλάδοι είναι βιολογικές και οικολογικές κληρονομίες και δημιουργούν μια μεγάλη ποικιλία οικοτόπων για πολλούς οργανισμούς.

Τα μεγάλα αιωνόβια δένδρα μπορούν να έχουν μεγάλη κοινωνικο-πολιτισμική σημασία σε συγκεκριμένα πλαίσια (για παράδειγμα στην έκφραση της αγροτικής ταυτότητας και ως τόποι δημοφιλών εκδηλώσεων και τουρισμού).

Τα μεγάλα αιωνόβια δένδρα παρουσιάζουν σοβαρή μείωση στους χώρους παραγωγής βασικών προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων και των λιβαδιών, καθώς δεν αναγνωρίζονται με σαφήνεια από τις πολιτικές προστασίας της φύσης, της γεωργίας και της δασοπονίας.

Μια βασική πρόκληση για την αειφορία των μεγάλων αιωνόβιων δένδρων στα δασολίβαδα είναι να εξασφαλιστεί, ότι οι υλικές και άυλες αξίες τους θα αναγνωρίζονται πλήρως από τις τοπικές κοινότητες και, επίσης, σε πιο επίσημο επίπεδο, στο πλαίσιο των πολιτικών προστασίας της φύσης, της γεωργίας και της δασοπονίας.

Το μεγαλύτερο αρχαίο δασολίβαδο δρυός της πεδιάδας της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης βρίσκεται στη Σαξονική περιοχή της Τρανσυλβανίας, με επιφάνεια πάνω από 1200 εκτάρια και με πάνω από 450 μεγάλα αιωνόβια δένδρα. Αναφ.: Tibor Hartel

Η άποψη των γεωργών για τα μεγάλα αιωνόβια δένδρα

Εκτιμήσαμε τις αντιλήψεις και τη στάση των αγροτών απέναντι στα ώριμα και μεγάλα αιωνόβια, αλλά και τα νεκρωμένα δένδρα σε δασολίβαδα της Νότιας Τρανσυλβανίας. Τα ώριμα δένδρα εκτιμήθηκαν για πολλές ορατές/απτές αξίες, όπως είναι η σκιά για τα ζώα, οι καρποί (συμπεριλαμβανομένου και του βαλανιδιού), το μικροκλίμα για το χόρτο, τα ενδιαίτηματα για την άγρια πανίδα και η συμβολή τους στον έλεγχο της διάβρωσης και στη γονιμότητα του εδάφους.

Τα μεγάλα αιωνόβια δένδρα εκτιμήθηκαν κυρίως για τις άυλες αξίες τους, όπως η ηλικία, η ομορφιά, η πολιτισμική αξία και η ψυχική ανάταση. Οι απτές αξίες (π.χ. σκιά για τα ζώα) των μεγάλων αιωνόβιων δένδρων αναγνωρίστηκαν από λίγους μόνο αγρότες. Οι ερωτηθέντες τόνισαν επίσης το γεγονός, ότι τα μεγάλα αιωνόβια δένδρα έχουν κουφάλες και νεκρά μέρη καθώς και ρόζους, τα οποία μειώνουν την αξία τους και δημιουργούν δυσκολίες στην επεξεργασία τους. Τα νεκρωμένα δένδρα θεωρήθηκαν αρνητικά από τους περισσότερους που ερωτήθηκαν. Η μελέτη μας δείχνει ότι, για την προστασία μεγάλων παλιών δένδρων σε δασολίβαδα, δεν αρκεί να βασιστούμε στις παραδοσιακές τοπικές γνώσεις και διαθέσεις.

Απαιτούνται δράσεις για την αύξηση της συνειδητοποίησης των άυλων αξιών (όπως οικολογικών, κοινωνικο-πολιτισμικών των μεγάλων αιωνόβιων δένδρων σε επίπεδο τοπικών κοινοτήτων και για την αναγνώριση αυτών των δένδρων στις επίσημες πολιτικές.

Μεγάλη παλιά αχλαδιά (*Pyrus pyraster*) σε ένα παραδοσιακά διαχειριζόμενο δασολίβαδο στη Νότια Τρανσυλβανία. Αναφ.: Tibor Hartel

Πλεονεκτήματα

Τα μεγάλα αιωνόβια δένδρα στα δασολίβαδα παρέχουν αρκετές ευεργετικές δυνατότητες στις τοπικές κοινότητες, όπως:

- **Στον οικολογικό και πολιτισμικό τουρισμό:** λόγω της εξαιρετικής ομορφιάς και των πολιτισμικών τους αξιών.
- **Ως ετικέτες τοπικών προϊόντων:** το κρέας και τα γαλακτοκομικά προϊόντα συχνά παράγονται σε δασολίβαδα και οι καταναλωτές που μπορούν να πληρώσουν επιπλέον χρήματα για τη διατήρηση του τοπίου και της βιοποικιλότητας, πρέπει να ενημερώνονται.
- **Ως γενετικοί πόροι για τη δασοπονία:** μέσω των μεγάλων παλιών δένδρων.
- **Στον πολιτισμό και στην εκπαίδευση:** λόγω των πολλαπλών πολιτισμικών και φυσικών αξιών τους.
- **Στη γονιμότητα του εδάφους:** λόγω του κύκλου των θρεπτικών συστατικών.
- **Στη διατήρηση της βιοποικιλότητας στους χώρους πρωτογενούς παραγωγής:** λόγω της αξίας τους ως φυσικά ενδιαιτήματα.

Tibor HARTEL

hartel.tibor@gmail.com
Babes-Bolyai University
Sapientia University
Cluj-Napoca, Romania
www.agforward.eu

Νοέμβριος 2017

Το παρόν φυλλάδιο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου AGFORWARD. Ενώ ο συντάκτης έχει επεξεργαστεί τις καλύτερες διαθέσιμες πληροφορίες, ούτε ο συντάκτης ούτε η ΕΕ είναι σε κάθε περίπτωση υπεύθυνη για τυχόν απώλεια, ζημία ή τραυματισμό που μπορεί να προκληθεί άμεσα ή έμμεσα σε σχέση με την έκθεση.

Παράδειγμα τοπικής πρωτοβουλίας

Το 2009, το Mihai Eminescu Trust ξεκίνησε ένα έργο με βάση τον πολίτη με τίτλο "Βρείτε το παλαιότερο δένδρο". Η μεγαλύτερη δρυς (*Quercus robur*) στην Τρανσυλβανία, με περιφέρεια κορμού 920 εκ., αναγνωρίστηκε από δύο μαθητές σε λιβάδι κοντά στο χωριό Mercheasa. Τα νέα για το δένδρο αναφέρθηκαν ευρέως σε τοπικά, περιφερειακά, και, μάλιστα, σε εθνικά τηλεοπτικά κανάλια. Το δένδρο ονομάστηκε "Ο Γέρος των Καρπαθίων". Ακολούθως, η Ένωση Carparker ανέπτυξε επίσημα έγγραφα για να ανακηρυχθεί η αυτή η δρυς ως «φυσικό μνημείο». Από το 2016, το δένδρο και τα γύρω γηραιά δασολίβαδα δρυός αποτέλεσαν το επίκεντρο μιας τοπικής πολιτισμικής πρωτοβουλίας «Go Run» που διοργανώθηκε από τον ίδιο σύλλογο. Αυτή η πρωτοβουλία, έχει κάνει πολλά για την ευαισθητοποίηση του κόσμου για τα γηραιά δένδρα τα περιοχής.

Μία δρυς με περιφέρεια κορμού 920 εκ. αναγνωρίστηκε μέσω του διαγωνισμού «Βρείτε το παλαιότερο δένδρο» του Mihai Eminescu. Τώρα προστατεύεται από την Carpaterra Association. Φωτο.: Tibor Hartel

Προτάσεις

- Τα μεγάλα αιωνόβια δένδρα πρέπει να αναγνωρίζονται από τις πολιτικές προστασίας της φύσης, της γεωργίας και της δασοπονίας.
- Οι τοπικές κοινότητες πρέπει να ενθαρρύνονται να αναγνωρίζουν και να προστατεύουν τα μεγάλα αιωνόβια δένδρα, για παράδειγμα, να συμπεριλαμβάνουν μεγάλα γηραιά δένδρα στους ιστορικούς, πολιτισμικούς και φυσικούς χώρους κληρονομιάς.
- Τα εισοδήματα που προέρχονται από τοπικές οικονομικές δραστηριότητες και βασίζονται στα αρχαία δασολίβαδα θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν επιπλέον για να διατηρούν ενεργά τις πολλαπλές αξίες αυτών των συστημάτων.

Επιπλέον πληροφορίες

- Hartel et al. (2016). Tree hay as a source of economic resilience in traditional social-ecological systems from Transylvania. *Revue d'Anthropologie du Musée du Paysan Roumain* 21: 52-65.
- Hartel et al. (2017). Valuing scattered trees from wood-pastures by farmers in a traditional rural region of Eastern Europe. *Agriculture, Ecosystems and Environment* 236: 304-311.
- Moga et al. (2016). Environmental determinants of the old oaks in wood-pastures from a changing traditional social-ecological system of Romania. *Ambio* 45: 480-489.
- Remarkable trees of Romania: www.arboriremarcabili.ro [online platform for large old trees, in three languages: RO, HU and EN]